

Puolimatkan koulu kestävän kehityksen suunnitelma

Vuosi 2017

Sisällysluettelo

Johdanto

- 1. Ympäristösuunnitelman lähtökohdat koulussamme**
  - 1.1. Koulun ympäristöpolitiikka**
  - 1.2. Koulun ympäristöpäämäärät ja tavoitteet**
  - 1.3. Koulun ympäristöjärjestelmä**

- 2. Kestävä kehitys koulun toiminnassa**
  - 2.1. Ekologisesti kestävä kehitys Puolimatkan koulussa**
  - 2.2. Taloudellisesti kestävä kehitys Puolimatkan koulussa**
  - 2.3. Sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys Puolimatkan koulussa**

- 3. Hankinnat ja materiaalin käyttö**

- 4. Koulun jätehuolto, veden käyttö ja energiankulutus**

- 5. Viihtyvyys ja koulun yleisilme**

- 6. Siivous ja keittiö**

- 7. Oppilaiden osallistuminen koulun ympäristötyöhön**

- 8. Tulevaisuudennäkymiä ympäristötyössä**
- 9. Tuloksia kartoituksista**
- 10. Koulun vuotuiset ympäristöteemat**

11. Ympäristöraadin toiminta

Liitteet

JOHDANTO

Puolimatkan koulun ympäristösuunnitelman ensimmäinen versio kirjoitettiin koulussa tehdyn ympäristökatselmuksen ja erilaisten kyselyiden antaman materiaalin perusteella.

Koulun ympäristöryhmä käytti kartoituksen tekemistä varten Suomen ympäristöopiston eli SYKLI:n ympäristökartoitusmateriaalia.

Ympäristökartoitus aloitettiin syyslukukaudella 2006 ja ensimmäinen kirjoitettu versio ympäristösuunnitelmasta valmistui keväällä 2007. Ympäristöryhmässä oli edustettuna kaikki henkilöstöryhmät ja yhteisiä kokouksia pidettiin lukuvuoden aikana.

Ympäristöryhmässä olevin opettajien tehtävänä oli kirjoittaa ympäristösuunnitelmaa.

Lukuvuoden 2007- 2008 aikana tehtiin lisäselvityksiä liittyen esim. viihtyisyyteen ja energiansäästöön. Oppilaskunta oli mukana ympäristökokouksissa ja jokaisen luokan luottamusoppilaat toimivat aktiivisesti viihtyisyyskyselyn tietojen kerääjinä.

Oppilaskunta järjesti myös koulun yhteisen ympäristötapahtuman keväällä.

Oppilaskunnasta valittiin syyslukukauden alussa kaksi edustajaa koko koulun ympäristöraatiin, joka vastaa ympäristötyöstä ja sen seurannasta koulun ympäristöorganisaation mukaisesti.

Koulun ympäristöohjelma valmistui keväällä 2008 ja on nähtävissä opettajien huoneen ympäristökansiossa ja koulun kotisivuilla.

Oppilaiden ympäristöraadin toiminta on käynnistyttyään osoittautunut hyvin aktiiviseksi. Oppilaat ovat olleet suunnittelemassa esimerkiksi ympäristöviikon tapahtumia, joka järjestettiin syksyllä 2009. Earth Hour ja aiheeseen liittyvä aamunavaus oli myös ympäristöraadin oppilaiden ideoima. Lukuvuonna 2010-2011 ympäristöraati on järjestänyt koulun ympäristöpäivän ja tehnyt energiakartoituksen. Koulun henkilökunta on ollut mukana kestävän kehityksen koulutuksessa, jonka piti

Erkka Laininen. Koulun ympäristöohjelma on tarkoitus päivittää kestävä kehityksen ohjelmaksi, koska koulussamme tehdään keke- työtä sen kaikilla sektoreilla.

Vuosittaista seuranta on tarkoitus lisätä ja hankimme koulutusta koko henkilökunnalle. Ongelman on ollut kuitenkin yhteisen ajan löytyminen eri henkilöstöryhmien yhteistä kokousta varten.

1. Ympäristösuunnitelman lähtökohdat koulussamme

Hyvinkään kaupungin perusopetuksen arvoissa on määritelty vastuu ympäristöstä ja kestävästä kehityksestä.

Kestävä kehityksen ohjelman tavoitteena on, että oppilas oppii suojelemaan luontoa ja säästämään energiavaroja sekä toimimaan ympäristön hyväksi. Lisäksi tavoitteena on ympäristöystävällisten arkikäytänteiden siirtäminen oppilaiden arvomailmaan ja toimintaa. Näitä kasvatuksen ja opetuksen tavoitteita noudatamme ympäristötyössä Puolimatkan yhtenäiskoulussa.

Jätelaki velvoittaa myös kouluja seuraavalla tavalla.

Jätelain mukaan jätteiden syntyä tulee ehkäistä ja syntynyt jäte pitää ensisijaisesti hyödyntää materiaalina ja toissijaisesti energiana. Viimeisenä vaihtoehtona on jätteen sijoittaminen kaatopaikalle. Eri jätelajit kuuluvat erillään ja kerätään erillään. Koulussamme on pitkään toiminut tehokas jätteiden lajittelu ja syntyvän jätteen määrää on myös pyritty vähentämään.

Puolimatkan koululla on ympäristöryhmä (ympäristötiimi), jonka tehtäviin kuuluu tiedottaminen ajankohtaisista ympäristöasioista. Ryhmä huolehtii myös ajan tasalla olevasta ympäristömateriaalista ja opettajien ympäristökoulutuksesta. Koulun ympäristöryhmän alkuperäisenä tehtävänä oli tehdä ympäristökartoitus ja huolehtia ympäristöohjelman kirjoittamisesta.

Työtä aloittaessamme koululla ei ollut aikaisemmin kirjoitettua ympäristöohjelmaa, vaikka ympäristöystävällisiä arkikäytänteitä on noudatettu koko koulussa jo kauan.

1.1. Koulun ympäristöpolitiikka

Koulun ympäristöpolitiikan tavoitteena on kestävän kehityksen edistäminen eri oppiaineissa toteutettavan ympäristökasvatuksen ja koulun arkikäytänteiden sekä ympäristötapahtumien avulla. Koululla on toimiva kierrätyskäytäntö ja noudatamme energiansäästön periaatteita.

Ympäristökasvatuksessa on tärkeää luonnon ja kulttuuriympäristön elämyksellinen kokeminen, johon pyritään esim. opintokäyntien, luontopolkujen ja eri oppiaineissa toteutettavien projektien avulla.

Koulun ympäristöryhmä on mukana kaupungin yhteisessä kestävän kehityksen työryhmässä. Ympäristökatselmus on suoritettu syksyn 2006 ja kevään 2007 aikana. Koululla on oma ympäristökansio, johon ajan tasalla oleva ympäristötieto on koottu ja jonne Puolimatkan koulun ympäristöohjelma liitetään.

Koulun ympäristösuunnitelma päivitetään lukuvuoden 2011-2012 aikana. Päivityksen apuna käytetään keke-opasta (Keke koulussa) ja siinä olevia itsearviointilomakkeita. Kartoituksen tekee oppilaiden ympäristöraati ja ekologian valinnaisaineryhmän oppilaat.

1.2. Koulun ympäristöpäämäärät ja tavoitteet

Koulun ympäristöpäämäärät määriteltiin kevätlukukaudella 2007 valmistuneen ympäristökatselmuksen perusteella. Ympäristökatselmuksen tekivät koulun sisäiset

ryhmät, joita olivat hallinto, opetus, keittiö, kiinteistönhoito ja siivous. Koulumme tärkeimmiksi ympäristöpäämääriksi todettiin **energian säästäminen ja viihtyisyyden lisääminen**. Oppilaiden osallistuminen ympäristötyöhön koettiin tärkeäksi. Oppilaat muodostavat ympäristöraadin, joka toimii aktiivisesti. Nykyisin valitaan vuosittain teema, johon kiinnitämme erityistä huomiota ja teemme aiheen tiimoilta myös alku- ja loppukartoituksen.

Tarkastellessamme ympäristöpäämääriä energian säästämisen ja viihtyisyyden osalta voimme todeta, että olemme onnistuneet toteuttamaan niistä osan, mutta toiset tavoitteet ovat edelleen toteutumatta.

Jätteen vähentämiseksi emme ole saaneet aikaan käsipyherullajärjestelmää, vaikka olemme asiasta käyneet neuvotteluja jo järjestelmän toimittajan kanssa. Kustannuksista on tällä hetkellä vielä epäselvyyksiä. Valojen sammuttamista on tehostettu, mutta ovipumppujen hankkiminen on toteutumatta.

Jätteiden lajittelu sujuu puolestaan hyvin ja olemme saaneet hyvät kierrätysastiat luokkiin ja käytäviin paperin- ja pahvikeräystä varten. Biojätteen määrää seurataan ja koulu on saanut kompostorin opetuskäyttöön. Kompostoria käyttää kotitalouden ryhmä ja ekologian ryhmä. Ruokalan biojätteet kerätään erillisiin biojäteastioihin.

Viihtyisyyden lisäämiseksi koulun oppilaat ovat kuvaamataidon tunneilla tehneet neljä suurikokoista taideteosta, jotka laitetaan koulun yleisiä tiloja piristämään. Koulun piha-alueelle on tehty myös ympäristöviikon aikana tulppaani-istutuksia kaikkien iloksi. Koulun pihalle toivottuja penkkejä ei kuitenkaan ole vielä tullut. Suurimpana ongelmana on ilmeisesti se, että pitäisi löytää sellainen ratkaisu jotta penkit myös pysyisivät koulun pihalla.

Ruokalan viihtyisyyteen ja siisteyteen on kiinnitetty erityistä huomiota lukuvuonna 2011. Koululla on ruokailujärjestäjät ja erilaisella istumajärjestyksellä sekä valvontajärjestelmillä on saatu paljon hyvää aikaan.

Ympäristöpäämääränä energian säästäminen

1. tavoite

Mittari
Kokonaisvastuu
Toimenpiteet

Resurssit
Seuranta

jätteen vähentäminen

kustannukset, €
rehtori, johtoryhmä, ympäristöraati
käsipyyhepapereiden korvaaminen
pyyherullajärjestelmällä
rehtori, johtoryhmä
kiinteistönhoitaja, ympäristöraati

2. tavoite

Mittari
Kokonaisvastuu
Toimenpiteet

Resurssit
Seuranta

sähkön säästäminen

sähkön kulutus, kW
kouluyhteisö, ympäristöraati
valojen sammuttaminen,
ovipumppujen hankkiminen
rehtori, johtoryhmä
kiinteistönhoitaja, ympäristöraati

3. tavoite

Mittari
Kokonaisvastuu
Toimenpiteet
Resurssit
Seuranta

jätteen lajittelu (kartonki, paperi, seka- ja biojäte)

keräysasioiden sisältö
kouluyhteisö, ympäristöraati
jätteen lajittelu
rehtori, johtoryhmä
siivous, ympäristöraati

Ympäristöpäämääränä viihtyisyyden lisääminen

1. tavoite

Mittari

koulun käytävät viihtyisämmäksi

aistivarainen

Kokonaisvastuu

Toimenpiteet

Resurssit

Seuranta

kouluyhteisö, ympäristöraati

takit ja kengät paikoilleen, taidetta seinille

rehtori, johtoryhmä

ympäristöraati

2. tavoite

Mittari

Kokonaisvastuu

Toimenpiteet

Resurssit

Seuranta

koulun piha viihtyisämmäksi

aistivarainen

ympäristöraati

istutuksia, penkkejä ja roskakoreja pihalle

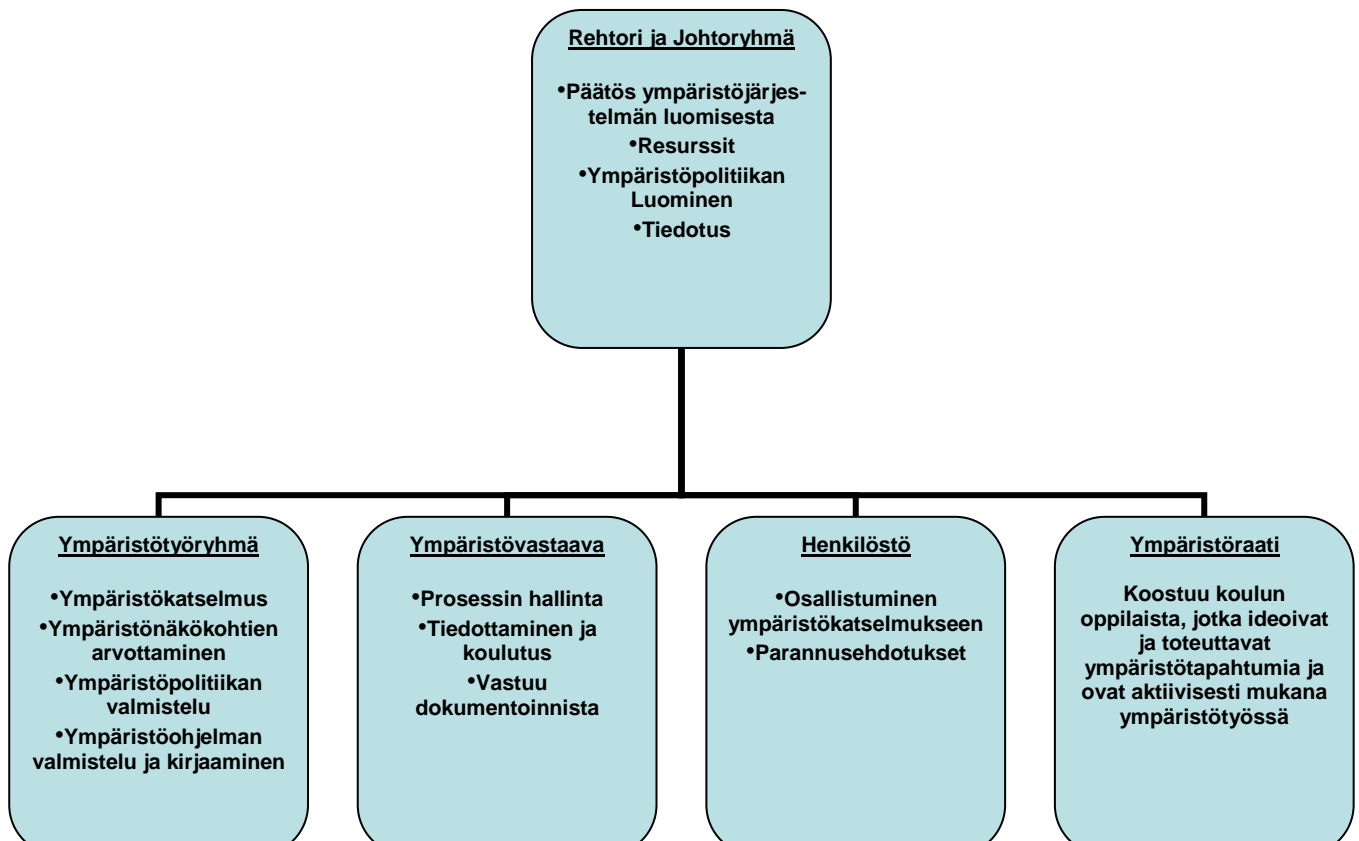
rehtori, johtoryhmä, kaupungin

vihersuunnittelu

ympäristöraati

1.3. Koulun ympäristöjärjestelmä.

Ympäristöorganisaatio ja vastuut Puolimatkan koulussa

2. Kestävä kehitys koulun toiminnassa

Kestävä kehitys muodostuu neljästä eri osa-alueesta: ekologisesta, taloudellisesta, sosiaalisesta ja kulttuurisesta kestävästä kehityksestä, jotka kaikki liittyvät toisiinsa. Ekologinen kestävyys: miten luonto vaikuttaa kaikkeen ja miten me vaikutamme luontoon. Saadaksemme raaka-aineita ympäristöstä vielä tulevaisuudessakin, meidän on elettävä niin, ettei luonto pilaannu.

Taloudellinen kestävyys: taloudellinen kestävä kasvu pitäisi saada aikaan luontoa riistämättä. Nykyisin keinoin tätä on mahdoton toteuttaa, mutta säästämällä sähköä, säännöstelemällä veden käyttöä ja välttämällä turhaa kulutusta suojellaan luontoa taloudellisen kestävyiden periaatteen mukaisesti.

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys: meidän tulisi elää niin että meillä itsellämme ja muilla olisi hyvä olla. Globaalilla ja yhteisön tasolla se tarkoittaa myös sovussa elämistä ja toisen kaikenpuolista kunnioittamista.

Köyhyyden, sairauden ja eriarvoisuuden voittaminen on maapallon laajuisesti kestävä kehityksen tärkeä haaste.

2.1. Ekologisesti kestävä kehitys Puolimatkan koulussa

Pyrimme koulumme arjessa ottamaan huomioon luonnon ja elämän säilymisen konkreettisilla arkikäytännöillä. Olemme laatineet yhteiset jätteidenlajittelu- ja energiansäästöohjeet, joita pyrimme noudattamaan kaikissa tiloissa. Paperin ja kartongin kierrätyslaatikot ovat jokaisessa luokassa sekä hallinnon, keittiön, kiinteistönhoidon ja siivouksen tiloissa. Biojäteastioita on niissä tiloissa, joissa kyseistä jätettä syntyy. Monistamon seinällä on suosituksia ja vinkkejä paperinkulutuksen vähentämiseksi. Suosimme ympäristömerkittyjä tuotteita ja hankinnoissa otetaan huomioon koko tuotteen elinkaari. Koulussamme käytettävät pesuaineet ovat ympäristömerkittyjä.

Ekologiaa, ympäristöongelmia ja niiden ehkäisemistä sekä omia vaikutusmahdollisuuksia ympäristöasioihin käsitellään opetuksessa kutakin luokkastetta koskevan opetussuunnitelman mukaisesti. Lajittelun ja kierrätyksen periaate opetetaan jokaiselle oppilaalle ja niitä noudatetaan luokkatyöskentelyssä, kouluruokailussa ja retkillä. Luonnonympäristön tuntemus välittyy oppilaille esim. opintokäyntien, ympäristöprojektien sekä koulun yhteisten ympäristötapahtumien kautta.

Ympäristökoulutusta järjestetään opettajille ja mahdollisuuksien mukaan myös muulle henkilökunnalle. Ympäristökansio, joka sisältää ympäristösuunnitelman sekä muuta ympäristöaiheista materiaalia on opettajainhuoneessa. Koulussa pyritään järjestämään oppilaille suunnattuja ympäristötapahtumia. Olemme käynnistäneet lukuvuoden 2008- 2009 aikana ympäristöraadin, jotta oppilaat saavat paremmin mahdollisuuden vaikuttaa koulunsa ympäristöasioihin. Ympäristöraati toimii aktiivisesti.

2.2. Taloudellisesti kestävä kehitys Puolimatkan koulussa

Koulumme hankinnoissa otetaan huomioon tuotteen elinkaari. Tarvikkeet tilataan yhteistilauksina, mikä vähentää kuljetuksista syntyvää haittaa. Opetusmateriaaleja on kerätty yhteiskäytössä oleviin varastoihin, joista tarvikkeet ovat lainattavissa.

Eri oppiaineissa sekä opintokokonaisuuksissa ympäristönäkökohdat huomioidaan oppiaineen tai aihekokonaisuuden osana kaupungin yhteisen opetussuunnitelman mukaan. Taloudellisesti kestävä kehityksen aihekokonaisuudet näkyvät käytännössä esim. jätteiden lajittelussa ja kierrätyksessä, tuotteiden elinkaariajattelussa, uusiokäytössä ja energian säästössä.

Tässä ympäristösuunnitelmassa tavoitteeksi esitetyillä keinoilla pyritään vähentämään koulumme energian kulutusta.

2.3. Sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys Puolimatkan koulussa

Monikulttuurisuus on tärkeä osa koulumme arkea. Koulussamme opiskelee paljon maahanmuuttajaoppilaita. Heidän kulttuureistaan saamme oppia mm. juhlien muodossa. He tutustuvat ja osallistuvat vastaavasti suomalaisiin tapoihin ja juhlaperinteisiin koulussamme.

Ihmisoikeus- ja kehityskysymyksiin, sosiologisiin ja kulttuurisiin syy- ja seuraussuhteisiin oppilaat perehtyvät ikätasonsa mukaisesti esimerkiksi Unicef-kävelyn tai Taksvärkin muodossa.

Oppilashuoltoryhmä tekee tärkeää työtä oppilaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Eri projektit auttavat oppilaita ja opetusryhmiä sekä opettajia luokan sisäisen hyvinvoinnin parantamisessa.

Nopea puuttuminen sekä matala kynnyks asioiden eteenpäin viemisessä ovat tärkeä osa sosiaalisen kestävään kehitykseen kuuluvaa toimintaa. Hyvän ja turvallisen ilmapiirin ylläpitäminen sekä havaittujen epäkohtien mahdollisimman nopea korjaaminen koulun arjessa kuuluu myös kestävään kehitykseen.

3. Hankinnat ja materiaalin käyttö

Oppilaitoksen hankinnat tehdään keskitetysti suurissa erissä. Ylipakattuja tuotteita vältetään ja vastuuhenkilöt tilausten tekemistä varten on nimetty.

Oppilaitos vastaa itse oppimateriaalien tilauksista kaupungin nimeämistä paikoista. Siivous, kiinteistönhoito ja ruokala huolehtivat itse tilauksistaan keskitetysti.

Materiaalinkulutusta vähennetään oppikirjoja kierrättämällä ja työkirjojen määrää rajoittamalla. Vihkoja käytetään työkirjoja korvaamaan.

Kopiointiohjeita on laitettu kopiokoneen läheisyyteen. Ympäristömerkittyjä tuotteita pyritään käyttämään aina kun se on mahdollista.

4. Koulun jätehuolto, veden käyttö ja energiankulutus

Koululla on olemassa suunnitelma jätteiden määrän vähentämiseksi. Syntyvää jätteiden määrää seurataan säännöllisesti. Seurannan suorittaa koulun kiinteistöhoitaja ja kaupungin kiinteistöisännöitsijä. Hyödynnettäviä jätteitä ovat paperi, pahvi, jotka kerätään koululta joka toinen viikko. Lasi ja metalli kerätään koululta kahden kuukauden välein. Biojäte kerätään viikoittain. Ongelmajätteet kerätään samaan paikkaan ja hävitetään ohjeiden mukaisesti.

Koulun vedenkulutusta seurataan säännöllisesti ja kiinteistöhoitaja ilmoittaa kulutuksen isännöitsijälle joka kuukausi. Koulussa ei ole olemassa vedenkäyttöön ja säästämiseen liittyviä toimintaohjeita tai suunnitelmia eikä myöskään erillistä veden säästöön kannustavia toimia. Suurin veden käyttäjä on keittiö ja siellä erityisesti tiskikoneet. Koulun kaikki vesihanat pidetään kuitenkin kunnossa, joten sitä kautta ei vesihukkaa synny.

Koulun energia-asioiden vastuuhenkilönä on kiinteistöhoitaja ja kaupungin isännöitsijä. Koululla on olemassa energiansäästöohjeet sekä henkilökunnalle, oppilaille että koulun ulkopuolisille käyttäjille.

Ympäristökansiossa on seurantatiedot energian kulutuksesta.

5. Viihtyvyys ja koulun yleisilme

Puolimatkan koulun viihtyisyyskysely tehtiin kevätlukukausien 2007 ja 2008 aikana.

Lukuvuonna 2007 kysely viihtyisyydestä ja turvallisuudesta koski opettajakuntaa ja keväällä 2008 muuta henkilökuntaa ja oppilaita.

Puolimatkan koulun oppilaat vastasivat viihtyvyyskyselyyn kevätlukukauden 2008 aikana. Koulun luottamusoppilaat luokilta 3-9 kutsuttiin yhteiseen kokoukseen ja he saivat tehtäväkseen viihtyisyyskyselyn suorittamisen omassa luokassaan. Pienemmät oppilaat vastasivat kyselyyn luokanopettajan johdolla.

Kyselyssä keskityttiin tarkastelemaan viihtyisyyttä koulun ruokalassa, käytävillä ja aulatioissa sekä välituntipihalla. Oppilaille oli mahdollisuus esittää kommentteja myös muista tiloista.

6. Siivous ja keittiö

Siivouksen osalta koulussamme toteutetaan siivouspalveluyksikön ympäristöohjelmaa. Siivouksen toteutuksessa huomioidaan ympäristöasiat esim. seuraavasti. Pesuaineet annostellaan ohjeen mukaan, jolloin vältetään ympäristökuormitusta. Lisäksi pesuaineet ovat ympäristömerkittyjä. Siivouksessa käytetään nihkeäpyyhintää ja vain tarvittaessa kosteapyyhintää. Näin säästetään veden- ja energiankulutuksessa. Lattiat vahataan, jotta pinnat pysyvät pidempään hyvänä. Mopit puhdistetaan irtoliasta ennen pesua ja mopit pestään aina täysin koneellisina.

Ongelmana siivouksen osalta on hiekan kulkeutuminen sisätiloihin. Hiekan siivoaminen pois lattioilta on suuritöistä ja energiaa kuluttavaa, lisäksi hiekkapöly on myös terveyshaitta. Yksi ratkaisumalli voisi olla pihan asfaltointi, samoin päärapun pesu esim. kaksi kertaa kuukaudessa.

Hiekan kulkeutuminen koulun sisätiloihin on huomattavasti vähentynyt kun koulun pihalle leikkitelineiden luokse laitettiin kumimatot. Ne lisäävät myös oppilaiden turvallisuutta.

Keittiössä toimenpiteet ympäristöasioiden huomioimiseksi keskittyvät jätteiden lajitteluun ja sähkön sekä veden säästämisen. Keittiöllä on erilliset ohjeet veden ja sähkön säästämiseksi.

7. Oppilaiden osallistuminen koulun ympäristötyöhön

Oppilaita aktivoivaa ympäristötoimintaa ja – osallistumista suunniteltiin ensimmäisen ympäristöohjelman kirjoitusvaiheessa.

Tuolloin ajankohtaiselta tuntui tarjota oppilaille mahdollisuus osallistua oman koulun viihtyisyyden ja toimivuuden suunnitteluun. Alkuvaiheessa koulun oppilaskunnasta osallistui ympäristökokouksiin kaksi erikseen valittua edustajaa ja lukuvuonna 2007-2008 oppilaskunta osallistui ympäristötyöhön luottamusoppilaiden välityksellä. Lukuvuodesta 2008- 2009 lähtien, jokainen luokka on valinnut keskuudestaan ympäristöraadin jäsenen, joka osallistuu kokouksiin. Ympäristöraatilaiset ovat järjestäneet koko koululle monipuolista ohjelmaa ja teemapäiviä. Ympäristöraati kokoontuu aina tarvittaessa ja suuremman projektin ollessa meneillään kokoontumisia on ollut viikoittain. Ympäristöraati ideoi seuraavan lukuvuoden tapahtumat. Raati on oppilaiden vaikuttamisväylä ja se voi toimia nopeasti kuten oppilaiden järjestämä SPR:n keräys Japanin tuhoalueelle osoitti.

8. Tulevaisuudennäkymiä ympäristötyössä

Tulevaisuudessa pyrimme koulumme ympäristötyössä panostamaan erityisesti koulun oppilaiden muodostaman ympäristöraadin toimintaan.

Edellisen tavoitteen lisäksi haluamme tehostaa koulumme ympäristötiimiin kuuluvan muun henkilökunnan osuutta koulun ympäristötyössä. Aikatauluongelmat ovat olleet tehokkaan yhteistoiminnan esteenä. Lukujärjestysteknisillä muutoksilla tämä ongelma saadaan ehkä poistettua.

Olemme siirtyneet vuosikohtaisiin teemoihin Keke- koulussa ohjelman mukaisesti. Ympäristöraati tekee esitykset teemoista vuosittain.

Koulumme on saanut vuosina 2013 ja 2015 koulujen ja päiväkotien Hyvis-
sertifikaatin, joka on Hyvinkään kaupungin oma ulkoinen tunnus koulussa tehtävästä tasokkaasta ympäristötyöstä. Vuosina 2014 ja 2016 sertifikaattia ei jaettu.

Tavoitteenamme on sertifikaatin vaatimien kriteerien täyttäminen. Mahdollinen Hyvinkää sertifikaatti ei sulje kuitenkaan pois valtakunnallisen sertifikaatin tavoittelua vaan se voi olla ensimmäinen askel tuolla tiellä.

9. Tuloksia kartoituksista

9.1. Viihtyisyyskyselyn tuloksia

Viihtyisyyskysely tehtiin kevätlukukausien 2007 ja 2008 aikana. Kyselyt esitettiin sekä opettajille, henkilökunnalle ja oppilaille. Kyselyistä saatiin seuraavat vastaukset.

Opettajakunnan vastauksissa korostuivat seuraavat seikat piha-alueen suhteen. Pihalle toivottiin enemmän roskakoreja, penkkejä ja katoksia. Myös pihastutuksiin toivottiin uudistuksia. Ympäristön siistimistä esim. haravointitalkoilla ehdotettiin.

Aulatiloiissa ja käytävissä oli liikaa turhaa tavaraa, joka pitää siirtää muualle. Auloihin ja käytäville toivottiin lisää kuvaamataidon- ja askartelutöitä.

Ongelmina mainittiin lisäksi uuden puolen tilojen kylmyys ja ikkunoiden vetoisuus vanhemmassa siivessä. Lisäksi toivottiin ilmanvaihdon säätämistä.

Viihtyvyysskyselyyn vastasivat sekä alakoulun että yläkoulun oppilaat. Tulokset eri ikäisten oppilaiden vastausten välillä olivat aika yhtäpitävät. Ainut selvä ero oli alakoulun pienimpien arviointi välituntipihan viihtyisyydestä. He kokivat välituntipihan virikkeelliseksi ja viihtyisäksi. Näin varmasti on, koska pienimmille piha tarjoaa toiminnallisia välitunnin viettomahdollisuuksia suhteellisen hyvin.

Arvioinnissa saatiin seuraavat tulokset:

Ruokala sai viihtyisyyden osalta arvosanaksi 7,4 kouluarvosanoilla mitaten, käytävätilat 6,3 ja piha-alue 7. Oppilaat esittivät seuraavia parannusehdotuksia.

Ruokala: ruokarajoitukset pois, puhtaat pöydät ja siivouksen tehostaminen, toinen linjasto yläkoululle (toteutui huhtikuussa 2008), hiljaisempi ruokailuympäristö, musiikkia ruokailuun, pöytiin aikuisia, ilmapiiri paremmaksi, astioiden palautukseen sujuvuutta, ruokalan aukeaminen sovittuun aikaan.

Käytävät: tauluja tai kuvia seinille, istumapaikkoja, vesiautomaatti, lisää naulakoita, viherkasveja, tehokasta siivousta, hiekkaongelman ratkaisu, ulko-ovet auki aikaisemmin, verhoja, lehtipiste, vaatteet ja kengät siististi.

Piha: keinuja lisää (myös yläkoululle), penkkejä, kiipeilytelineitä, liukumäki, sadekatos, lisää istutuksia, palloseinä

Muita parannusehdotuksia: kirjastoon lisää kirjoja, oleskelutila, oppilastietokone

Energiansäästötoimia: luonnonvalo käyttöön aina kun mahdollista, valojen sammutusta tehostettava, veden käyttöön säästöä ja herätevirrat pois laitteista

9.2. Energiakatselmuksen tulokset

Kevätlukukaudella 2011 ympäristöraadin oppilaat suorittivat energiakatselmuksen koulun luokkatiloissa.

Energiakatselmuksessa kiinnitettiin huomio tilojen lämpötilaan, vetoisuuteen, ilmastointiin. Lisäksi katsottiin sitä oliko tiloissa turhaan valoja päällä. Katselmus suoritettiin ns. pitkän välitunnin aikana. Katselmuksen aikana ympäristöraatilaiset kiinnittivät huomion myös tilojen siisteyteen.

Katselmuksessa saatiin seuraavat tulokset:

Kokonaistilanne oli hyvä. Vain muutamissa luokissa oli jäänyt välitunnin ajaksi valot päälle. Jotkin luokat tuntuivat vetoisilta. Lämpötilan mittaaminen tapahtui pääosin aistinvaraisesti, korjattavaa ei sen perusteella ollut. Yleisilme siisteyden suhteen oli hyvä. Pienistä havaituista epäkohdista otettiin yhteyttä kiinteistöhoitajaan, joka korjasi puutteet.

10. Koulun vuotuiset ympäristöteemat

Kevätlukukauden 2011 aikana vahvistui koulussamme ajatus, että otamme käyttöön vuosittaiset ympäristöteemat. Ympäristöteeman valitsevat ympäristöraadin oppilaat omassa kokouksessaan. Ympäristöteemaa työstetään oppilaiden ja koko kouluyhteisön kanssa lukuvuoden aikana. Teemme teemaan liittyvän alkukartoituksen, jonka pohjalta mietimme vuodelle tavoitteet, ja lopuksi arvioimme onko tavoitteisiin päästy.

10.1. Lukuvuoden 2011- 2012 teema: Kestävät ruokavalinnat

Teeman mukaista ohjelmaa on ollut lukuvuoden aikana useamman kerran. Syyslukukaudella 2011 ympäristöraatilaiset pitivät koko koulun oppilaille tietoiskuja aamunavauksen muodossa. Lisäksi järjestettiin biojätteen viikko, joka onnistui erittäin hyvin.

Kevätlukukaudella 2012 tammikuussa pidettiin koko koulun yhteinen ruokateemaviikko. Teemaviikon toteutuksessa oli mukana kaupungin ruokahuoltopäällikkö, koulun emäntä ja keittiöhenkilökunta, oppilaiden ympäristöraatilaiset ja opettajien ympäristöryhmä. Viikon aikana oli tietoiskuja ja ruokailu muodostui myös erilaiseksi. Kouluviikon aikana nautimme kahtena päivänä kansainvälisestä ruuasta. Tähän saimme vihjeitä koulumme mamu - opettajalta. Lisäksi kolmelle päivälle oli tarjolla oppilaiden lempiruokia. Viikko onnistui kaikin puolin ja oppilaista oli mukavaa vaikuttaa ruokalistan kokoonpanoon.

Keväällä osallistuimme myös Kiertokapulan järjestämään Turhis- kilpailuun. Koulumme oppilaiden ehdotus turhimmasta tavarasta menestyi kilpailussa erittäin hyvin. Ympäristötiimi järjestää myös perinteisen kevätsiivouksen koulun ympäristössä.

10.2. Lukuvuoden 2012- 2013 teema : monikulttuurisuus ja suomalainen kulttuuriperintö

Koulumme oppilasmäärästä maahanmuuttajaoppilaita on 14%, joten ympäristöraatilaisten valitsema teema sopi kouluumme oikein hyvin. Vietimme erilaisia teemapäiviä aamunavauksineen. Suomalainen kulttuuri esittäytyi mm. itsenäisyyspäivän juhlassa, suomalaisen musiikin päivänä 8.12., Runebergin päivänä 5.2., saamelaisten kansallispäivänä 6.2., suomalaisen kulttuurin viikolla (suomalainen elokuva, kuvataidetta, musiikkia toiveradiosta, ruokakulttuuria, Kalevalan päivän vietto), Mikael Agricolan päivänä 9.4., ruotsalaisuuden päivänä 6.11. ja Lucian päivänä 13.12. (Lucian päivän kulkue). Monikulttuurisuutta esiteltiin kansainvälisyysviikon, viikon 19 aikana. Viikko avattiin aamunavauksella salissa. Viikon ohjelmaan kuului laulajaiset salissa, valokuvanäyttely ja -kilpailu ruokalassa, Unicef-kävely ja kansainvälistä ruokaa.

10.3. Lukuvuoden 2014 teema : energian säästäminen

Ympäristöteemaa on tuotu esiin monin eri tavoin. Keväällä järjestimme koulun poistokirjoista kirjakioskin. Otimme osaa Älä osta mitään – päivään ja Earth Hour-tempaukseen. Timo Berry kävi koululla esittelemässä Joukkoenkeli-projektityökalua ja tartuimme Hyvinkään kaupungin haasteeseen vähentää hiilidioksidipäästöjä. Syksyllä järjestimme energiansäästöviikon, jolloin oli aamunavaus, kierrätys/tuunauskilpailu Vanhasta uuteen, 2.-luokkalaisille Motivan opetusmateriaali Hei, kaikki toimii!, Kiertokapun jäterastirata 3.-4. –luokkalaisille, 5.-6. –luokkalaisille Motivan Maapallo - ja Matkalla Suomessa –pelit. Samaan aikaan oli myös eläintenviikko. Viikko alkoi aamunavauksella eläinkuvineen. Saimme vierailijan puhumaan eläinten oikeuksista, ja osa luokista osallistui Onnellinen nauta – piirustuskilpailuun. Marraskuussa ympäristöraatilaisten haastoivat koulun oppilaat ja henkilökunnan tulemaan viikon ajan ympäristöystävällisellä tavalla kouluun. 1.-2.-luokkailaiset pääsivät katsomaan Kiertokapulan järjestämää näytelmää BioBio ja Rumaruhinaan loitsu. Lauantaityöpäivänä marraskuun lopussa alkuopetusluokat askartelivat jouluaskarteluja kierrätysmateriaaleista.

10.4 Vuoden 2015 teema: yhteisöllisyys

Koulumme sadatta toimintavuotta päätettiin juhlia näyttävästi pitkin vuotta. Juhlavuosi aloitettiin, kun oppilaat palasivat joululomaltaan tammikuussa 2015. Tällöin koko koulu

kokoontui juhlasaliin, jossa rehtori avasi juhluvuoden. Tämän jälkeen katsoimme historiikin, joka oli tehty Puolimatkan koulusta. Tilaisuuden päätteeksi julkistettiin haaste oppilaille. Jokaisen luokan tehtävänä oli seuraavien viikkojen aikana rakentaa taideteos annettavista materiaaleista. Annetut materiaalit arvottiin ja yhteistä kaikille niille oli se, että niitä oli käytettävissä sata kappaletta. Persoonallisia ratkaisuja siihen, kuinka tehdä taidetta esimerkiksi 100 kappaleesta pillejä, muovimukeja tai lusikoita päästiin ihastelemaan myöhemmin koulun ruokalassa. Lisäksi teokset olivat esillä Hyvinkään kaupungin kirjastossa myöhemmin sekä Puolimatkan koulun 100-vuotisjuhlan päätilaisuudessa joulukuussa 2015. Lisäksi avattiin kuvakilpailu: joka kuukausi valittiin yksi valokuva tai piirros Puolimatkan 2016 kalenteria varten. Oppilaskunnan ehdotuksen mukaisesti kalenterin tuotto lahjoitettaisiin rakenteilla olevalle lastensairaalalle. Lukukauden aikana pidettiin myös Meidän koulu-kirjoituskilpailu, jossa parhaiten menestyneet palkittiin lahjakortein.

Ennen hiihtolomaa 2015 Puolimatkan koulussa vietettiin 1910-luvun teemapäivää. Oppilaita ja koko koulun henkilökuntaa oli ohjeistettu hyvissä ajoin, kuinka huomioida pukeutumisessa tämän ajan tyyli. Oli ilo huomata, kuinka koko koulu kouluisännästä terveydenhoitajaan olivat innostuneet kaivamaan kaapeistaan ja mummuloistaan päivään sopivia vaatteita. Koulun vitriiniin oli kerätty esineitä 1910-luvulta. Aamunavauksen aloitti oppilaiden esittämä Cup song-esitys, joka kaikui upeasti salissa. Tämän jälkeen pidettiin muotinäytös erilaisista kansallispuvuista, joita esittelivät koulun henkilökunta sekä oppilaat. Oppilaat oli jaettu toimimaan päivän aikana erilaisissa toimintaryhmissä, joiden teemoina oli Sibelius 150 vuotta, Kalevala 180 vuotta sekä tietokilpailu sisältäen kysymyksiä 1910-luvun historiasta, muodista, keksinnöistä ja elämästä. Uutta oli se, että oppilaat oli jaettu tällä kertaa ryhmiin, jotka koostuivat täysin eri-ikäisistä oppilaista: ekaluokkalaisista yhdeksäsluokkalaisiin.

Salissa päästiin lisäksi harjoittelemaan 4.-luokkalaisten oppilaiden johdolla vanhoja tansseja. Lisäksi opettajat esittivät voimistelunäytöksen 1910-luvun malliin.

Maaliskuussa Puolimatkan koulun oppilaat pääsivät nauttimaan Sibeliuksen musiikista sekä samalla harjoittelemaan konserttikäyttäytymistä, kun sellisti Jussi Makkonen, pianisti Nazig Azezian sekä viulisti pitivät konsertin koulussa.

Nowruz-juhlaa eli kurdien uuden vuoden juhlaa vietettiin Puolimatkan koulussa 26.3. Juhlaan kuului lauluesityksiä, varjoteatteria ja tarinoita.

Vappuaattoa vietettiin 1960-luvun hengessä. Jälleen oppilaita ja koulun henkilökuntaa oli ohjeistettu hyvissä ajoin siitä, millaiset vaatteet, asusteet ja kampaukset sopivat ajan henkeen. Koulumme tietotekniikassa avustavat oppilaat eli ”Agentit” olivat järjestäneet aulaan Selfie-pisteen, jossa oppilaat saivat käydä ottamassa itsestään valokuvan ilmapallojen ympäröimänä. Nämä kuvat olivat samana päivänä myöhemmin esillä koulun juhlasalissa. Oppilaille oli laadittu tietokilpailu 1960-luvun elämästä, muodista, musiikista ja tapahtumista. Vitriiniin oli jälleen kerätty tavaroita 1960-luvulta. Juhlasalissa oli oppilaskunnan järjestämään ohjelmaa, mm. munkin syöntikilpailu sekä limbokisa. Opettajat toimivat esitanssijoina, kun koko koulu jumppasi yhdessä 1960-luvun henkeen.

Ammattien päivää vietettiin toukokuussa. Paikalla oli yritysvierailijoiden lisäksi koulumme omat ”Pikku yrittäjät”, jotka esittelivät omia tuoteideoitejaan. Kevätjuhlan esiintymisvuorossa olivat luokat 2,4,6 ja 7. Esitykset olivat jaettu eri vuosikymmeneihin 1910-luvusta alkaen. Esityksissä nähtiin mm. kuinka lapset leikkivät ennen koulun piholla, miten Elvis valloitti sydämiä, Dingo tanssitti sekä Onnenpyörä ohjelma kookutti aikoinaan ja kuinka Suomi voitti ensimmäisen kerran lätkän maailmanmestaruuden ja Euroviisukilpailun.

Syyslukukautena 2015 koulun juhlavuoden juhlinta jatkui. Elokuussa istutettiin juhlavuoden kunniaksi koulun pihalle pihlaja.

Avoimia ovia vietettiin 26.9. lauantaiyöpäivänä. Luokat olivat järjestäneet erilaisia pisteitä, joissa kotiväet pääsivät osallistumaan. Ohjelmassa oli muun muassa luontopolkua, pihasuunnistusta, valokuvasuunnistusta koulun käytävillä, askartelua, vauhdikasta liikuntaa sekä musisointia yhdessä. Yhteistyöoppilaat Laureasta pitivät nostalgia nurkkausta, jossa oli muun muassa vanhoja luokkakuvia esillä ja jossa pääsi jakamaan muistojaan Puolimatkan koulusta.

1980-luvun teemapäivää vietettiin lokakuussa. Oppilaat ja koulun koko henkilökunta olivat jälleen hienosti huomioineet pukeutumisessaan kyseisen aikakauden. Oppilaskunta palkitsi luokittain parhaiten aikakauden tyyliin pukeutuneita oppilaita. Oppilaat ja opettajat

pääsivät jälleen testaamaan tietoaan 1980-luvun elämästä, tapahtumista ja musiikista tietokilpailun avulla. Lisäksi koulun henkilökunnan 1980-luvun valokuvista oli koottu tunnustuskilpailu. 1980-luvun rakkaita ja tuttuja esineitä oli myös koottu esille muille nähtäväksi. Opettajista koostuvat Gansan Gynttilät –bändi esitti musiikkia 1980-luvulta. Tuttuun tapaan juhlassa jumpattiin kyseisen ajan tyyliin.

Marraskuussa järjestettiin koulussamme jo perinteeksi muodostuva PMFest-talentkilpailu. Joulumyyjäisissä myytiin kalenteria, joka oli koottu kuvakilpailun kuvista. Lisäksi myynnissä oli heijastimia, joissa oli koulumme juhluvuoden kunniaksi teetetty logo. Oppilaat ja koulun henkilökunnan jäsenet saivat vanhempainyhdistykseltä lahjoituksena tämän heijastimen maksutta turvaamaan matkaansa.

Juhlavuoden pääjuhlaa vietettiin 10.12 tanssiaisten merkeissä. Luokat 1-6 juhlivat päiväjuhlassa ja luokille 7-9 järjestettiin iltajuhla. Pukeutumiskoodiksi oli annettu juhlapukeutuminen ja myös kotiväki oli tervetullut juhlaan. Juhlasali oli koristeltu lukuisten ilmapallojen voimin. Oppilaat olivat harjoitelleet liikuntatunneilla etukäteen vastuutanssinsa, jonka he esittivät. Lisäksi juhlassa oli kaikille yhteistä ohjattua tanssia.

10.5 Vuodet 2016 ja 2017: turvallisuuden teemavuodet

Koulumme turvallisuusvastaava avasi turvallisuuskäsitettä sekä ympäristöraatilaisille että oppilaskunnalle. Tarkoitus on yhdessä miettiä ja toteuttaa turvallisuusteemaa vuoden aikana. Ympäristöraatilaiset toivoivat lisää tietoa tietoturvallisuudesta ja ensiaputaitojen opetusta.

Kuudesluokkalaiset suunnittelivat ja toteuttivat liikenneturvallisuuden teemapäivän toukokuussa 2016 1.- ja 3.- luokkalaisille. Liikenneturvallisuutta käsiteltiin niin jalankulkijan kuin pyöräilijänkin näkökulmasta.

- teemapäivä 26.11.2016: ensiaputaitoja sekä turvallisuustehtäviä paloturvallisuuteen, kiinteistöturvallisuuteen, tietoturvallisuuteen ja työturvallisuuteen liittyen

Opettajista koostuva ympäristötyöryhmä laati Keke-oppaan pohjalta kouluumme soveltuvan turvallisuuskartoituslomakkeen. Kysely toteutettiin koko koululle syksyllä 2016.

Kyselyn perusteella tulisi puuttua koulumatkan turvallisuuteen sekä luokan turvallisen ilmapiirin vahvistamiseen.

Ympäristöraadin toimintaa

Koulumme ympäristöraati syntyi varsinaisesti lukuvuoden 2008- 2009 aikana. Aikaisemmin oppilaat olivat olleet mukana myös koulun ympäristötyössä, mutta asioista oli vastannut lähinnä oppilaskunta ja tukioppilaat kunnes huomasimme, että on järkevintä perustaa varsinainen ympäristöraati, johon oppilaat hakeutuvat oman kiinnostuksensa mukaisesti. Jokaiselta luokalta raatiin valitaan yksi varsinainen jäsen ja hänelle varajäsen.

Lukuvuosi 2008-2009

Ympäristöraatilaiset toteuttivat viihtyisyyskyselyn sekä kevään luontopolun.

Lukuvuosi 2009-2010

Koulun ympäristöviikon tapahtumien suunnittelu ja ympäristöaiheisten aamunavausten pitäminen

Earth Hour tapahtumasta tiedottaminen ja tapahtuman järjestäminen

Lukuvuosi 2010-2011

11.11. Pohjoismaisen ilmastopäivän suunnittelu ja ohjelmaan osallistuminen

Ympäristöradion pitäminen

Energiakartoituksen suunnittelu ja toteutus

Siivoustalkoiden ohjaaminen

Lukuvuosi 2011- 2012

Biojätteen vähentämisviikko: Älä heitä ruokaa roskeen –kampanja

Aineettomat joululahjat -näyttely koulun aulassa
Eläinaiheinen taidenäyttely koulun ruokalassa
Ruokateemaviikko: Lempiruokia ja kansainvälisiä ruokia
Earth Hour
Vuoden Turhis –kilpailu
Puun istutus 22.5.
Piha-alueen siivous

Lukuvuosi 2012-2013

Tässä ympäristöraadin sekä muun koulun väen toteuttamia monikulttuurisuus ja kulttuuriperintö -teeman tapahtumia syksyllä 2012:

- ruotsalaisuuden päivä (aamunavaus ja ruokalassa ruotsinkielisiä fraaseja)
- suomalaisen musiikin ja Jean Sibeliuksen päivä (aamunavaus)
- itsenäisyyspäivän juhla (suomalaista kansanperinnettä, kirjallisuutta ja musiikkia)
- Lucian päivä (kulkue ja piparkakkutarjoilu)

Tapahtumia keväällä 2013:

- Runebergin päivä, saamelaisten kansallispäivä (aamunavaus)
- suomalaisen kulttuurin viikko: suomalaista elokuvaa, kuvataidetta, musiikkia (toiveradio), ruokaa, Kalevalan päivä
- Micael Agricolan päivä
- kansainvälisyysviikko: aamunavaus, musiikkia, ruokaa, valokuvanäyttely, Unicef-kävely

Syksyn 2013 tapahtumat

- taidenäyttely ruokalassa Villa Artun kokoelmista (ymp.raatilaisten valitsemat teokset)
- YK:n päivän aamunavaus
- joulutoiveradio
- joulujuhla Kaisa Lipposen seitsemän joulua (erilaisia jouluperinteitä ympäri maailmaa)

yhteistyö kansainvälisyystiimin kanssa:

- suunnitteilla koulun oppilaiden kulttuurinen profiili maailmankartalla
- juhlakalenteri
- ystävyyskouluasia vireillä

Vuosi 2014: energian säästämisen teemavuosi

Syksyllä 2013 valittu raati jatkoi keväällä toimintaa.

- Hyvinkään kaupungin ympäristösertifikaatti: jakamistilaisuuden valmistautuminen (koulun ympäristötoimintaa esittelevän videon suunnitteleminen ja kuvaaminen, banderollin valmistaminen) ja tilaisuuteen osallistuminen
- kirjakioski
- Earth Hour
- Älä osta mitään –päivä
- koulun piha-alueen siivoaminen
- Joukkoenkeli-työkalun esitleminen ja kaupungin hiilidioksidipäästöhaasteeseen vastaaminen

Syksyllä 2014 valittiin uusi raati.

- energiansäästöviikko: aamunavaus, kierrätys/tuunauskilpailu Vanhasta uuteen
- koulun oppilaiden ja henkilökunnan haastaminen ympäristöystävälliseen koulu- ja työmatkaan
- uuden opetussuunnitelman arvopohjan painotusten pohdinta
-

Vuosi 2015: yhteisöllisyyden teemavuosi, koulun 100-vuotisjuhlavuosi

Juhlavuoden aikana tilaisuudet järjestettiin koko koulun voimin ja ympäristöraadin osuus yksittäisenä tekijä oli poikkeuksellisen pieni. Tapahtumat on kuvattu tarkemmin luvussa 10.4.

- Earth Hour
- koulun piha-alueen siivous
- kahvila kevätjuhlien yhteydessä Uuden Lastensairaalan hyväksi

Vuodet 2016 ja 2017: turvallisuuden teemavuodet

- Hyvinkään kaupungin ympäristösertifikaatin Hyviksen hakeminen vuodesta 2015, raportti vuodesta 2015 ja sertifikaatin vastaanottaminen (tammikuu-huhtikuu)
- Earth Hour pe 18.3.

- Koulumme turvallisuusvastaava avasi turvallisuuskäsitettä sekä ympäristöraatilaistilaisille että oppilaskunnalle.
- Ympäristöraati toivoi turvallisuuteen liittyvää teemapäivää ja koulutusta ensiaputaitoihin.
- Koulun pihapiirin siivousta toukokuussa 2016
- Kuudesluokkalaiset suunnittelivat ja toteuttivat liikenneturvallisuuden teemapäivän 1.- ja 3.- luokkalaisille. Liikenneturvallisuutta käsiteltiin niin jalankulkijan kuin pyöräilijänkin näkökulmasta.
- turvallisuusteemapäivä 26.11.2016: ensiaputaitoja sekä turvallisuustehtäviä paloturvallisuuteen, kiinteistöturvallisuuteen, tietoturvallisuuteen ja työturvallisuuteen liittyen
- Earth Hour –tempaus pe 24.3.2017